

# פרק עשרים

## ל"ליל השמירה"

גרסינן בנדרים פרק ג' דף ל"ב, וזה לשונו:

„תניא ר' יהושע בן קרחה אומר: גדולה מילה, שכל זכויות שעשה משה רבינו לא עמדו לו בשעה שנתרשל מן המילה, שנאמר: 'ויהי בדרך במלון ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו'<sup>1</sup>. רבי אומר: גדולה מילה שאין לך צדיק גמור בעולם כאברהם אבינו, ולא נקרא תמים אלא על שם המילה, שנאמר: 'התהלך לפני והיד תמים', וכתוב: 'ואתנה בריתי ביני ובינך'<sup>2</sup>. דבר אחר, גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצות שבתורה שנאמר: 'כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל'<sup>3</sup>. דבר אחר, גדולה מילה, שאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: 'אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי'<sup>4</sup>, עד כאן.

וכתב בשולחן ערוך, יורה דעה סימן רס"ה<sup>5</sup>: „נוהגים לעשות סעודה ביום המילה, ונהגו לקחת מנין לסעודת מילה, ומקרי סעודת מצוה, וכל מי שאינו אוכל בסעודת מילה הוי חס ושלום כמנודה לשמים<sup>6</sup>, ודוקא שנמצאו שם בני אדם מהוגנים, אבל אם נמצאו שם בני אדם שאינם מהוגנים אינן צריכין לאכול”.

וראיתי בספר המצות<sup>7</sup>, שכתב במצוה פ"ט, וזה לשונו: „להאכיל הכהן בשר הקודש והתרומות ומעשרות והבעלים מתכפרים, שנאמר: 'ואכלו אותם אשר כופר בהם'<sup>8</sup>.

- |                    |                   |                       |
|--------------------|-------------------|-----------------------|
| 1 שמות ד, כד.      | 2 בראשית יז, א"ב. | 3 שמות לד, כו.        |
| 4 ירמיה לג, כה.    | 5 סעיף יב בהגהה.  | 6 עפ"י פסחים קיג ע"ב. |
| 7 לרמב"ם. עיין שם. | 8 שמות כט, לג.    |                       |

מכאן ראייה לסעודת יום המילה, שהאב מתכפר על ידי האוכלין בסעודה, זהו שאמר: "ואכלו אותם אשר כופר בהם". וראיתי רבים בזמן הזה שמזמיגין אותן לסעודת מילה ואינן הולכין, אף שיש שם בני אדם מהוגנים. ושמעתי הטעם שבזמן הזה מוכרח בעל הברית לזמן אנשים הרבה מפני הכבוד, ואינו מקפיד בעל הברית אם באים לסעודה כל המזומנים, ולפעמים אינו רוצה בעל הברית שיבואו כל המזומנים לסעודה, שלא זימנם, אלא מפני הכבוד, ועוד שמעתי אומרים דמה שנאמר: "וכל מי שאינו אוכל בסעודת מילה הוי כמנודה לשמים" היינו דוקא כשאין שם מנין, אבל אם יש שם מנין אין להקפיד.

וקצת ראייה לזה שמוהר"ר מאיר מלובלין היה סנדיקוס בערב שבת, ולא רצה לילך אל הסעודה מאחר שהיה שם מנין בלעדו, אבל היותר טוב הוא מה שכתב הרב באר היטב, שיצוה לשמש שלא יקרא אותו בתוך הקולות אם אין דעתו לילך שם<sup>9</sup>. ומנהגינו שהסנדיקוס מביא פירות ויין שרף בליל השמירה לאחר הסעודה קודם ברכת המזון, ואין צריך לברך לא על הפירות ולא על יין שרף שכבר בירך על היין ועל הפירות שבתוך הסעודה, אף שלא היו הפירות לפניו בשעה שבירך, כיון שכך המנהג להביא הפירות ויין שרף קודם ברכת המזון, אין צריך לברך.

ואם צריך לברך את רעהו בסעודה, יזהר שלא יקדים ברכת הדיוט לברכת השם. וכיצד יעשה? יברך את רעהו בסוף הסעודה, שאינו צריך לברך באותו הכוס שכבר בירך, ואם רוצה לברך את רעהו בתחילת הסעודה, יברך על הכוס וישתה מעט, ואחר כך מברך את רעהו.

ויזהרו מאוד שלא ירבה בשמחה וסכלות והוללות וקלות ראש, שבלילה הזה הוא ליל השמירה לתינוק ולילודת, ובמקום דאיכא הוללות וסכלות שם הרגיעה לילית רחמנא ליצלן.

ומדאגה אני מדבר, ממה שראיתי בקצת פייטנים שבתוך הניגון הם משחקים בפסוקים, ודברי רבותינו ז"ל, מהפכים

9 "באר היטב" לרבי יהודה טיקטין, על שו"ע יו"ד רסה, ס"ק ה.

לדברי שחוק והתול וקלות ראש, והם אוכלים ושותים ומתנודים דרך שחוק, תצלנה אוזנים משמוע ודויים אחת ותשע, אוכלים ומתודים, מתודים ואוכלים דרך שחוק זולל וסובא וכל העם מקצה, לשמוע אל הרינה, בתוך דברי הוללות וסכלות, ולשמחה מה זו עושה, ערבה כל שמחה. וכבר כתבנו לעיל מה שכתוב בספר החסידים<sup>10</sup> שאין משנין את השם כלפי הדיוט. כגון ששלח אחד לנדיב פסוק "יהי כבוד ה' לעולם"<sup>11</sup> וכתב לו כזה: 'יהי כבוד אדוני לעולם ישמע' אדוני במשיו'. וגרסינן בפרק חלק<sup>12</sup>:

"הקורא פסוק משיר השירים ועשאו כמין זמר, וכן הקורא פסוק בלא זמנו, מביא רעה לעולם, שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקדוש ברוך הוא ואומרת: רבנו של עולם עשאוני בניך ככנור שמנגנים בו הגוי לעבודה זרה. אמר לה הקדוש ברוך הוא: אם כן מה יעשו בני בזמן שהם שמחים? אמרה לפניו: רבנו של עולם אם תלמידי חכמים הם, יעסקו בתורה ובמשנה בהלכות והגדות, ואם עמי הארץ הם, יעסקו בהלכות פסח בפסח והלכות עצרת בעצרת ובהלכות החג בחג. העיד רבי שמעון בן אלעזר משום ר' יהושע בן חנניה: כל הקורא פסוק אחד בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר: 'דבר בעתו מה טוב'<sup>13</sup>."

ובזמן אבותינו הקדושים לא היו עושים כל כך משתה ושמחה, אלא היו קוראים קצת תלמידי חכמים הנקובים בשמות, העומדים בבית ה' בלילות, ולומדים סדר למודם, ואומרים קדיש וקצת מזמורים ושירות ותשבחות. ובסוף הלילה היה נותן הסנדיקוס מיני מתיקה עם שכר לקיום הנפש בלבד. ואחר זמן נהגו לעשות קצת מאכל ומשתה, ולא היו מזמנים בליל השמירה אלא תלמידי חכמים בלבד, ובהמשך הזמן פשתה מספחת, ועשו אותו ליל משתה ושמחה,

10 סימן תתקלו. עיין שם. 11 תהילים קד, לא. 12 בסנהדרין קא, ע"א. 13 משלי טו, כג.

עומדים בשיר ונמשכים בשיר, ועשו את הטפל עיקר ואת העיקר טפל.

וראיתי לקצת תלמידי חכמים צנועים, שהיו עושים כבזמן אבותינו הקדושים שלא היו עושים שום מאכל ומשתה בלילה הזה <sup>אוצר החכמה</sup> אלא לוקחים עשרה תלמידי חכמים צנועים ומנדדים שינה מעיניהם, ולומדים הסדר שכתב הרב החסיד בעל חמדת ימים<sup>14</sup>, ועליהם נאמר: "אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח"<sup>15</sup>.

ויזהר בעל הברית שלא יאחר התפילה ביום המילה, שלא יתפלל לאחר שלוש שעות. אף שמותר להתפלל עד ארבע שעות שהוא שליש היום, מכל מקום מצוה מן המובחר להתפלל בתוך שלוש שעות. ולא כמו שראיתי כמה בוערים בעם שמאחרין זמן תפילתם כדרך עשירי העם שמאחרין את תפילתם, והוא כבוד לגוף הנגוף ובזיון לנשמה.

וחסידים הראשונים היו זריזים ומקדימים במצוות בשיר ושבחה, ששים ושמחים במצוה הבאה לידם, והיא מתנה אלהית ולא היו פונים אל הכבוד, ולתפארת של שיר ורנון רינה אחר רינה.

ובענין הנולד בין השמשות בערב שבת ובמוצאי שבת, כתב הרב בית דוד<sup>16</sup> דהמנהג שלנו הוא דכל שנולד בשעה שאין השמש נראה בעולם אפילו רגע אחד מונין מן הלילה. וביום המעונן אם לפי ה"ריל'וש"<sup>17</sup> המורה על השעות הנקרא "שאט" עדיין הוא יום, מונין מאותו היום. עד כאן.

ונראה לי דצריך לחקור הרבה בזה באיזה זמן נולד, כי שמענו וראינו שהמילדת אינה אומרת ליולדת שילדה בן או בת עד אחר שעה מועטת שהפילה השיליא ושאר הדמים, ונפקא מינה<sup>18</sup> למי שנולד בערב שבת עם חשיכה, דשם כשנולד עדיין היה יום, ומתוך שהמילדת שוהה לומר מה שנולד בן או בת, נראה להם שכבר חשכה, ובאים לידי

14 חמד"י ח"א לשבת קודש פ"א מ"תיקון פגם הברית וכו'" והלאה.

15 תהילים א, ג. 16 באו"ח סי' קכו עיי"ש. 17 שעון.

18 ותוצאה מזה.

חילול שבת. וכן במוצאי שבת, לפעמים נדמה להם שכבר חשיכה אבל עדיין היה יום. לכן צריך להזהיר לנשים העומדות שם, שמיד שיצא הולד לאויר העולם, שיצאו לחוץ ויראו אם עוד השמש במרומים כדי שלא יבשלו בחילול, או למולו בתשיעי מחוסר ידיעה, ושימולו אותו בזמן הראוי לו, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

אוצר החכמה

מדינת ישראל

מדינת ישראל

מדינת ישראל

מדינת ישראל

9